

Právo na rozvoj v klimaticky stísněném světě

Rámec „skleníkových rozvojových práv“ (Greenhouse Development Rights framework)

Exekutivní shrnutí druhého vydání, září 2008

Rámec ochrany klimatu navržený na podporu záchranného programu na stabilizaci klimatu a současně hájící právo všech lidí na dosažení důstojného stupně udržitelného lidského rozvoje, kdy už nejsou vystaveni útrapám bída.

EcoEquity

 HEINRICH
BÖLL
FOUNDATION

Zpráva Paula Baera a Toma Athanasioua z EcoEquity a Sivana Karthy a Erika Kemp-Benedicta ze Stockholmského institutu pro životní prostředí, připravená s podporou Stockholmského institutu pro životní prostředí, Nadace Heinricha Bölla, Christian Aid, Oxfamu, a Programu výzkumu klimatických politik MISTRA .

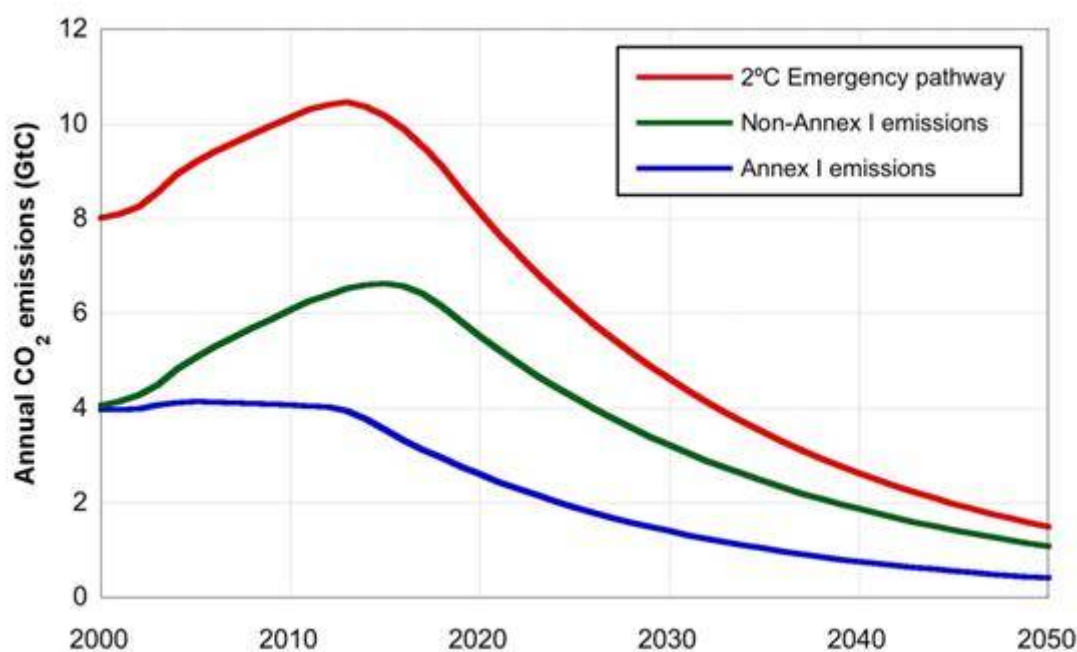
Domovská stránka Greenhouse Development Rights: <http://gdrights.org>

Tento dokument anglicky:

http://gdrights.org/wp-content/uploads/2009/01/gdrs_longexecsummary.pdf

a česky, s přidáním hypertextovými odkazy: http://amper.ped.muni.cz/gw/gdr/summary_cz.pdf

Oteplení o 2 °C nad předindustriální úroveň bylo široce schváleno jako maximum, které lze tolerovat nebo dokonce zvládnout. Nicméně, právě když objevující se vědecké práce [1] stále více zdůrazňují, jak nesmírně nebezpečné by bylo překročit hranici 2 °C, mnoho lidí ztrácí veškerou důvěru v to, že dnešní setrvačné, politickými zájmy svázané společnosti budou schopny takovému oteplení zabránit. Náš docela jiný závěr je ten, že hranice 2 °C může být skutečně dodržena, ale aby se tak stalo, vyžaduje to rázný rozchod s politikami nyní používanými. Proto, respektující vědecké poznání, definujeme globální emisní plán – „záchrannou cestu ke 2 °C“ – který zachovává reálnou šanci na udržení hranice 2 °C, a pak se vydáváme přímo ke stanovení strategií a opatření, které pro to bude nezbytné učinit. Jinými slovy, protože růst založený na uhlíku už dále není schůdnou možností ani na Severu, ani na Jihu, začínáme se zabývat problémem rychlé dekarbonizace ve světě ostře polarizovaném mezi Severem a Jihem a v obou těchto oblastech i mezi bohatými a chudými.

Dilema Jihu. Horní červená čára ukazuje záchrannou cestu jak nepřekročit hranici 2 °C, v níž globální emise CO₂ vrcholí v roce 2013 a pak klesají do roku 2050 o 80 procent pod úroveň roku 1990. Dolní modrá linka ukazuje pokles emisí zemí Dodatku 1 do roku 2050 o 90 procent pod úroveň roku 1990. Prostřední zelená čára ukazuje rozdíl obou křivek: prostor pro emise, který zůstane rozvojovým zemím.

Jednoduchý myšlenkový pokus, ilustrovaný na prvním obrázku, vyjasňuje situaci. Na tomto grafu zobrazujeme vědecky realistický odhad velikosti zbývajících globálních emisí uhlíku (záchrannou cestu „ke 2 °C“, červeně) současně s jejich částí, kterou by bohaté země Dodatku 1 vyprodukovaly, i kdyby se pustily do smělého úsilí o praktické odstranění emisí do roku 2050 (v grafu modře). Po odečtení nám to tedy odhaluje, jak znepokojivě malé množství emisí uhlíku (v grafu zeleně) by zbylo na podporu rozvoje Jihu.

Několik detailů dělá obrázek ostřejším:

- Úsilí vyžadované touto záchrannou cestou ke 2 °C je vskutku heroické. Cesta vyžaduje vyvrcholení globálních emisí v roce 2013 a pokles do roku 2050 o 80 procent pod úroveň roku 1990 tak, aby koncentrace CO₂ narostly nejvýše ke 420 ppm a pak začaly klesat [2]. Ale i to by jen stěží znamenalo, že „jsme v bezpečí.“ Stále bychom dopustili značné klimatické dopady a rizika a zhruba 15-30% pravděpodobnost překročení hranice 2 °C [3]. Na takovou trajektorii by IPCC odkazoval jako na tu, která „pravděpodobně,“ ne však „velmi pravděpodobně“ udrží oteplování pod 2 °C.

- Zde zobrazený průběh emisí zemí Dodatku 1 je agresivnější než i ty nejambicióznější současné návrhy EU a USA. Zobrazené emise se počínaje rokem 2010 snižují téměř o 6 procent ročně a nakonec poklesnou na úroveň blízkou nule. Je to vyhlídka nepříjemná, a jen stěží, jestli vůbec, politicky přijatelná.
- A přitom prostor zbývající pro rozvojový svět by byl stále nesmírně omezený. Ve skutečnosti by musely emise rozvojových zemí vrcholit pouze o několik let později než ty vypouštěné na Severu – před rokem 2020 – a potom klesat o téměř 6 procent ročně do roku 2050. A toto by se muselo uskutečnit, zatímco většina občanů Jihu by stále bojovala s chudobou a zoufale usilovala o výrazné zlepšení svých životních úrovní.

Právě tento poslední bod dělá problém klimatu tolik skličujícím. Neboť jediná osvědčená cesta k rozvoji – k bezpečnosti, pokud jde o dostupnost vody a potravin, k lepší zdravotní péči a vzdělání, bezpečnému životu – vyžaduje rozšiřující se přístup k energetickým službám. Při velmi omezeném přístupu Jihu k nízkouhlíkovým energetickým technologiím to znamená nevyhnutelný nárůst využívání fosilních paliv, a tedy i emisí uhlíku. Z hlediska Jihu to staví rozvoj přímo proti ochraně klimatu. A jelikož jsou i minimalistické *Rozvojové cíle tisíciletí* považovány za prioritu druhého řádu, mohou se rozvojové země oprávněně bát, že i značnější rozvojové krize budou považovány za druhotné oproti povinnosti stabilizace klimatu. Úroveň mezinárodní důvěry je skutečně velmi nízká a nakonec přivádí situaci na globální politický mrtvý bod.

Klimatická vyjednávání postupují strašně pomalu, navzdory pokroku v okrajových záležitostech. Není pravděpodobné, že budeme schopni jednat rozhodně a v potřebném rozsahu, dokud otevřeně nepoložíme tuto velkou otázku: *jaký druh režimu ochrany klimatu nám umožní dostat globální emise rychle pod kontrolu, i když rozvojový svět obrovsky zvyšuje energetické služby ve svém pokračujícím boji proti endemické chudobě a za lidský rozvoj?*

Práh rozvoje

Rozvoj znamená více než jen zbavit se bídy. Doopravdy jde o udržitelný lidský rozvoj, a právo na takový rozvoj musí být uznáno a chráněno jakýmkoli režimem ochrany klimatu, jenž doufá alespoň v šanci na úspěch. Rozhodujícím faktorem v tomto velmi komplikovaném příběhu je to, že Jih ani nechce, ani není schopen upřednostnit rychlé snížení emisí, když zatím musí také usilovat o přijatelnou míru zlepšení života svých obyvatel. A že klíčem k ochraně klimatu je ustanovení globálního systému sdílení nákladů, ve kterém Jih nebude nucen priority měnit.

Rámcem *Greenhouse Development Rights* (skleníkových rozvojových práv, dále jen GDRs) je proto navržen tak, aby chránil právo na udržitelný lidský rozvoj, a přesto vedl k rychlému globálnímu snížení emisí. Ubírá se jedinou možnou cestou, zapracováním oficiálních principů [*Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu*](#), podle které se státy zavazují „chránit klimatický systém ... na základě rovnosti a v souladu se svými společnými, i když rozdílnými odpovědnostmi a příslušnými schopnostmi.“

V prvním kroku rámcem GDRs kodifikuje právo na rozvoj jako „rozvojový práh“ – úroveň blahobytu, pod kterou se od lidí neočekává, že budou sdílet náklady na proměnu, jakou vyžaduje změna klimatu. Tento práh, povšimněte si prosím, rozhodně není hranice „extrémní chudoby“, která se typicky stanovuje tak nízká (příjem 1 nebo 2 dolary na osobu denně), že by se měla správněji nazývat „hranice krajní nouze.“ Je stanoven ještě výše než činí „globální hranice chudoby“, tak, aby odrážel úroveň blahobytu, která je sice nad základními potřebami, ale značně níže, než činí dnešní úroveň „rozmařilé“ spotřeby.

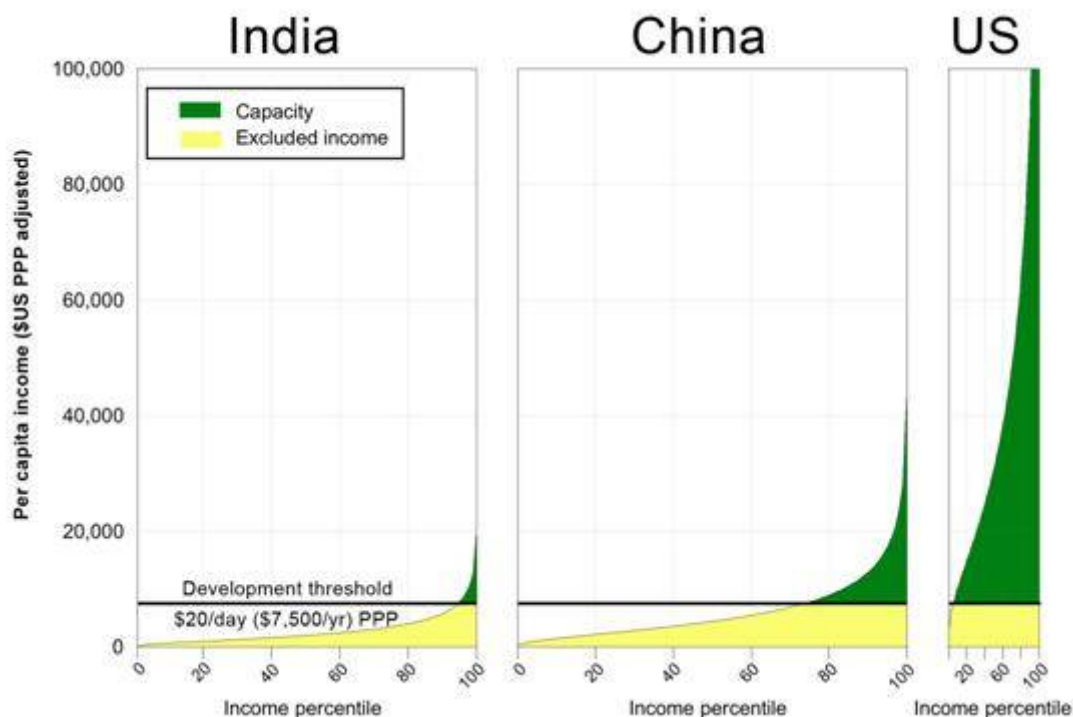
Lidé pod tímto prahem jsou bráni tak, že jejich náležitou prioritou je rozvoj. Zatímco zápasí o lepší život, nejsou povinni se s podobným úsilím starat o to, aby lidstvo jako celek nepřekročilo svůj velmi omezený globální uhlíkový rozpočet. V každém případě mají malou odpovědnost za problém s klimatem a malou schopnost investovat do jeho řešení. Na druhé straně lidé nad tímto prahem jsou bráni tak, že již realizovali své právo na rozvoj a že nesou odpovědnost za zachování tohoto práva

pro ostatní. S tím, jak jejich příjmy rostou, musejí na sebe postupně vzít větší podíl nákladů na potlačení emisí souvisejících s jejich vlastní spotřebou, stejně jako nákladů na zajištění toho, že ti, kteří jsou pod tímto prahem, se mu budou moci přibližovat a nakonec jej i překročit udržitelnou, nízkoemisní cestou. Kromě toho, a to je rozhodující, tyto závazky náležejí všem, kteří jsou nad rozvojovým prahem, ať žijí na Severu nebo na Jihu.

Úroveň, na kterou by měl být rozvojový práh nejlépe nastaven, je samozřejmě věcí diskuse. Tvrdíme, že by měl být alespoň o trochu vyšší než globální hranice chudoby, která sama je asi 16 dolarů na den a osobu (přepočteno na PPP, paritu kupní síly) [4]. Tato hodnota je odvozena z empirické analýzy úrovní příjmů, při nichž klasické problémy spojené s chudobou – podvýživa, vysoká dětská úmrtnost, nízké dosažené vzdělání, vysoké relativní výdaje na stravu – začínají mizet nebo se alespoň stávají výjimečné. Takže, berouce hodnotu o 25 procent nad touto globální hranicí chudoby, provedeme naše „indikativní“ výpočty ve vztahu k rozvojovému prahu ve výši 20 dolarů na osobu a den (7500 dolarů na osobu a rok). Tento příjem také odráží úroveň, při které se začíná objevovat jižní „střední třída.“

Národní závazky a „Index odpovědnosti-schopnosti (RCI)“

Jakmile jsme stanovili rozvojový práh, přirozeně následují logické a užitečně přesné definice *schopnosti a odpovědnosti*, které potom mohou být použity při výpočtu podílu na globálních klimatických nákladech – jakkoli velké mohou být a jakkoli budou pojímány (ekologický dluh, povinnost investovat do kritických, ale nevýnosných projektů zmírňování, odpovědnost za podporu adaptace) – které by měly dopadnout na tu kterou zemi.

Schopnost: příjem nad rozvojovým prahem. Tyto křivky aproximují rozložení příjmů v Indii, Číně a v USA. Zelené plochy tedy představují národní příjmy nad rozvojovým prahem (20 dolarů na osobu a den, PPP), naší definicí národní schopnosti. Šířky grafů jsou úměrné velikosti populace, takže tyto plochy schopnosti jsou správně velké ve vztahu k sobě navzájem.

Schopnost, za kterou považujeme příjem nepožadovaný na nezbytnosti každodenního života, a tedy vhodný ke „zdanění“ na investice do zmírňování změny klimatu a adaptace na ni, může být přímo-

čáře interpretována jako celkový příjem *po odečtení částky odpovídající prahu rozvoje*. Úhrnná schopnost státu je potom stanovena jako součet všech částí individuálních příjmů, které přesahují rozvojový práh. Odpovědnost, kterou míníme příspěvek k problému s klimatem, je potom podobně definována jako kumulativní emise od roku 1990, s výjimkou emisí, které odpovídají spotřebě pod rozvojovým prahem. „Rozvojové emise“, jakož ani „rozvojový příjem“ nepřispívají k povinnosti země řešit problém s klimatem.

Tedy jak schopnost, tak odpovědnost jsou definovány z hlediska jednotlivců, a to způsobem, který explicitně přihlíží k nerovnoměrnému rozdělení příjmů v dané zemi. Toto je rozhodující a dávno potřebný posun, neboť běžná praxe spoléhání se na průměry na jednu osobu nezachycuje ani opravdovou hloubku nutnosti rozvoje země, ani skutečný rozsah jejího bohatství. Pokud se podíváme pouze na národní průměr, pak ta bohatší, více emitující menšina leží skryta za tou chudší, méně emitující většinou.

Tyto míry schopnosti a odpovědnosti potom mohou být přímo zkombinovány do jediného ukazatele závazku: „Indexu odpovědnosti-schopnosti“ (RCI)¹. Tento výpočet, založený na rozdílném příjmu země, rozdělení příjmů a emisních datech, je proveden pro všechny smluvní strany UNFCCC. Přesné početní výsledky závisí samozřejmě na konkrétních hodnotách zvolených pro klíčové parametry, jakými jsou rok, od kterého se národní emise začínají počítat do odpovědnosti (použili jsme rok 1990, ale lze obhájit i jiné počáteční datum), a zejména rozvojový práh, který stanovuje celkovou „progresivitu“ systému. Také se mění s časem – jak ukazuje následující tabulka, můžeme očekávat, že globální bilance závazků v letech 2020 nebo 2030 [5] se bude značně lišit od té, která existuje dnes.

Co je nejdůležitější: rámec GDRs vytyčuje přímočaré uplatnění oficiálních rozlišujících principů OSN a činí tak způsobem, který chrání chudé před náklady na „klimatickou mobilizaci“. Kromě toho, hodnoty určitých parametrů lze snadno upravit a mělo by se o nich jistě diskutovat; všechny by se samozřejmě musely vyjednat.

Nicméně i naše indikativní výpočty jsou dobře zvolené a zajímavé. Jen pohledem na čísla roku 2010 například zjistíme, že Spojené státy se svým výjimečně velkým podílem na globální populaci lidí s příjmy nad rozvojovým prahem ve výši 20 dolarů na den (schopnosti), stejně jako s celosvětově největším podílem kumulativních emisí od roku 1990 (odpovědností) jsou státem s nejvyšším podílem (33,1 procenta) na globálním RCI. A že EU následuje s podílem 25,7 procenta. A že Čína navzdory tomu, že je relativně chudá, je dost velká na to, aby měla dost značný 5,5% podíl, který ji řadí na stejnou úroveň s mnohem menším, ale mnohem bohatším státem – Německem. A že Indie, také velká, ale mnohem chudší, se propadá hluboko za Čínu s pouhým 0,5% podílem na globální povinnosti jednat.

Jak ukazuje tabulka na str. 6, globální bilance závazků se mění s časem s tím, jak rozdílná národní tempa růstu mění globální strukturu příjmů. Výsledky jsou nejnápadnější, až zarážející v projekci změny podílu Číny na celkovém RCI, který se – odráží její extrémně rychlý růst a zvyšující se počet čínských občanů, kteří si podle projekcí budou užívat příjmů nad rozvojovým prahem – za dvě desetiletí od roku 2010 do roku 2030 téměř ztrojnásobí (z 5,5 % na 15,3 %).

Tyto hodnoty opět ilustrují použití rámce GDRs prostřednictvím konkrétní volby hodnot klíčových parametrů. Všimněte si, že v tomto indikativním výpočtu jsme učinili poměrně konzervativní předpoklad, že veškerý příjem (a všechny emise) nad rozvojovým prahem se počítá při stanovení RCI jednotlivce stejnou měrou. To znamená „rovnou daň“ na schopnost a odpovědnost. Avšak široce sdílené představě spravedlivosti by možná lépe odpovídalo, kdyby RCI byl definován „progresivnějším“ způsobem. To jest, že miliónový dolar příjmu jedince by mohl přispívat více do jeho RCI než desetitisícový dolar jeho příjmu. Progresivnější formulace RCI by přesunula více z globálních nákladů na zámožné jedince a bohaté státy.

1 Pro jednoduchost počítáme RCI jako průměr ze *schopnosti* a *odpovědnosti*, vyjádřených jako procenta potřebného světového úhrnu.

Výsledky dle GDRs pro reprezentativní země a jejich skupiny – procenta z celku							
	2010					2020	2030
	populace	HDP	schopnost	odpovědnost	RCI	RCI	RCI
Spojené státy	4,5	20,9	29,7	36,4	33,1	29,1	25,4
EU (27)	7,3	22,4	28,8	22,6	25,7	22,8	19,6
Německo	1,2	4,2	5,6	5,3	5,5	4,7	4,0
Čína	19,7	11,7	5,8	5,2	5,5	10,4	15,3
Indie	17,2	4,9	0,7	0,3	0,5	1,2	2,3
JAR	0,7	0,7	0,6	1,3	1,0	1,1	1,2
nejméně rozvinuté	11,7	1,5	0,11	0,04	0,07	0,1	0,12
Dodatek 1	18,7	58,3	75,8	78,0	76,9	69,0	60,9
mimo Dodatek 1	81,3	41,7	24,2	22,0	23,1	31,0	39,1
vysokopříjmové	15,5	56,9	76,9	77,9	77,4	69,3	61,1
středněpříjmové	63,3	39,7	22,9	21,9	22,4	30,4	38,5
nízkopříjmové	21,2	3,4	0,2	0,2	0,2	0,3	0,5
celý svět	100	100	100	100	100	100	100

Procentuální podíly na celosvětové populaci, hrubém domácím produktu, schopnosti, odpovědnosti a RCI pro vybrané země a jejich skupiny, dle projektovaných emisí a příjmů v letech 2010, 2020 a 2030. (Vysoko-, středně- a nízkopříjmové země jsou brány dle definic Světové banky. Projekce se opírají o World Energy Outlook 2007, publikaci Mezinárodní energetické agentury.)

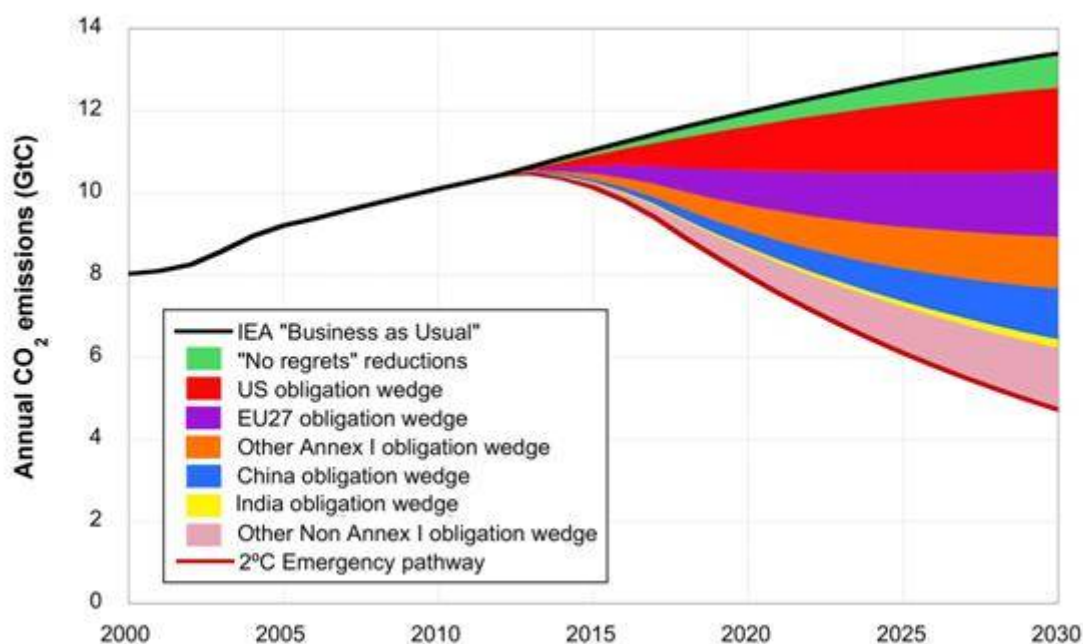
Tak jako tak, bez ohledu na detaily vypočteného příkladu, by byl rámec GDRs nebo jakýkoli přístup k rozlišování národních závazků navržený tak, aby zajistil smysluplné právo na rozvoj, skutečně zásadní změnou. A to kvůli jedné věci, totiž že by nám umožnil objektivně a kvantitativně odhadnout národní závazky nesení nákladů na ochranu klimatu (závazky k podpoře přizpůsobení, stejně jako závazky ke zmírňování) a smysluplně porovnat závazky dokonce i mezi bohatými a rozvojovými zeměmi. Užitím terminologie cestovní mapy z Bali by nám to umožnilo měřit „srovnatelnost úsilí“ napříč státy. Dalším způsobem, jak to říci, je, že by nám to umožnilo uniknout dělení zemí podle příslušnosti k Dodatku 1, což se stalo významnou překážkou pokroku ve vyjednávání. Například diskuse o tom, zda by se Saúdská Arábie nebo Singapur měly „kvalifikovat do Dodatku 1,“ by v systému typu GDRs byly naprosto zbytečné, obě by jednoduše byly zeměmi se závazky náležité velikosti, jak by určil jejich RCI.

Ale skutečná hodnota tohoto přístupu je ta, že stanovuje a kvantifikuje národní závazky způsobem, který explicitně zajišťuje smysluplné právo na rozvoj. Za samozřejmý bere požadavek vyjednávačů z rozvojových zemí, že mohou přijmout pouze režim, který bude chránit rozvoj, a právě tak důležité je, že prověřuje ochotu průmyslových zemí pokročit dále a nabídnout takový režim.

Uplatnění rámce GDRs na sdílení nákladů

Jak mohou být takové závazky uplatněny? Uvažujme dva doplňující se příklady. Za prvé, představme si jediný veliký mezinárodní fond na podporu jak zmírňování, tak přizpůsobení – blízký, řekněme, Mezinárodnímu fondu pro změnu klimatu navrhovanému Mexikem. RCI by mohl sloužit jako základ pro stanovování povinných finančních příspěvků jednotlivých států do takového fondu. Takže například, pokud by roční potřeba financování klimatické změny dosahovala biliónu dolarů (zhruba jednoho a půl procenta hrubého světového produktu), pak by v roce 2010 USA se svým 33,1 procenty globálního RCI byly povinny platit 331 miliard dolarů. Podobně by podíl EU byl 257 miliard dolarů (25,7 % globálního RCI), podíl Číny 55 miliard (5,5 %), podíl Indie 5 miliard (0,5 %) atd. RCI vlastně slouží jako základ progresivní globální „klimatické daně“ – nikoli vlastní uhlíkové daně, ale daně za *odpovědnost a schopnost*.

Existují samozřejmě způsoby uvažování o globálním sdílení nákladů, které se nezaměřují na národní finanční závazky. Tím nejdůležitějším je snižování emisí řízené cestou národních cílů Kjótského typu. Přistupujeme k nim porovnáním globální referenční trajektorie s rychle klesající záchrannou cestou k dodržení limitu 2 °C, tedy porovnáním, které nám umožňuje přímo vypočítat celkovou velikost zmírňování (řekněme v miliardách tun emisí uhlíku), jež je v jakémkoli daném roce potřeba. S využitím rámce GDRs jsou národní závazky snižování definovány jako podíly na požadavcích globálního zmírňování, které jsou rozdělovány mezi státy úměrně jejich RCI. Například USA (viz následující obrázek) by podle projekce měly mít v roce 2020 závazek snižování rovný 29,1 % z cíle snížení emisí díky politikám zmírňování o zhruba 4 Gt uhlíku, který v té době bude potřeba. Obecně má každá země přidělen emisní cíl rovný její referenční [6] trajektorii minus její poměrný podíl na globálním požadavku zmírňování.

Celkový globální požadavek zmírňování, rozdělený na „národní klíny závazků“. Ukazuje podíly, které by nesly jednotlivé státy (nebo jejich seskupení) úměrně svému podílu na celkovém globálním RCI.

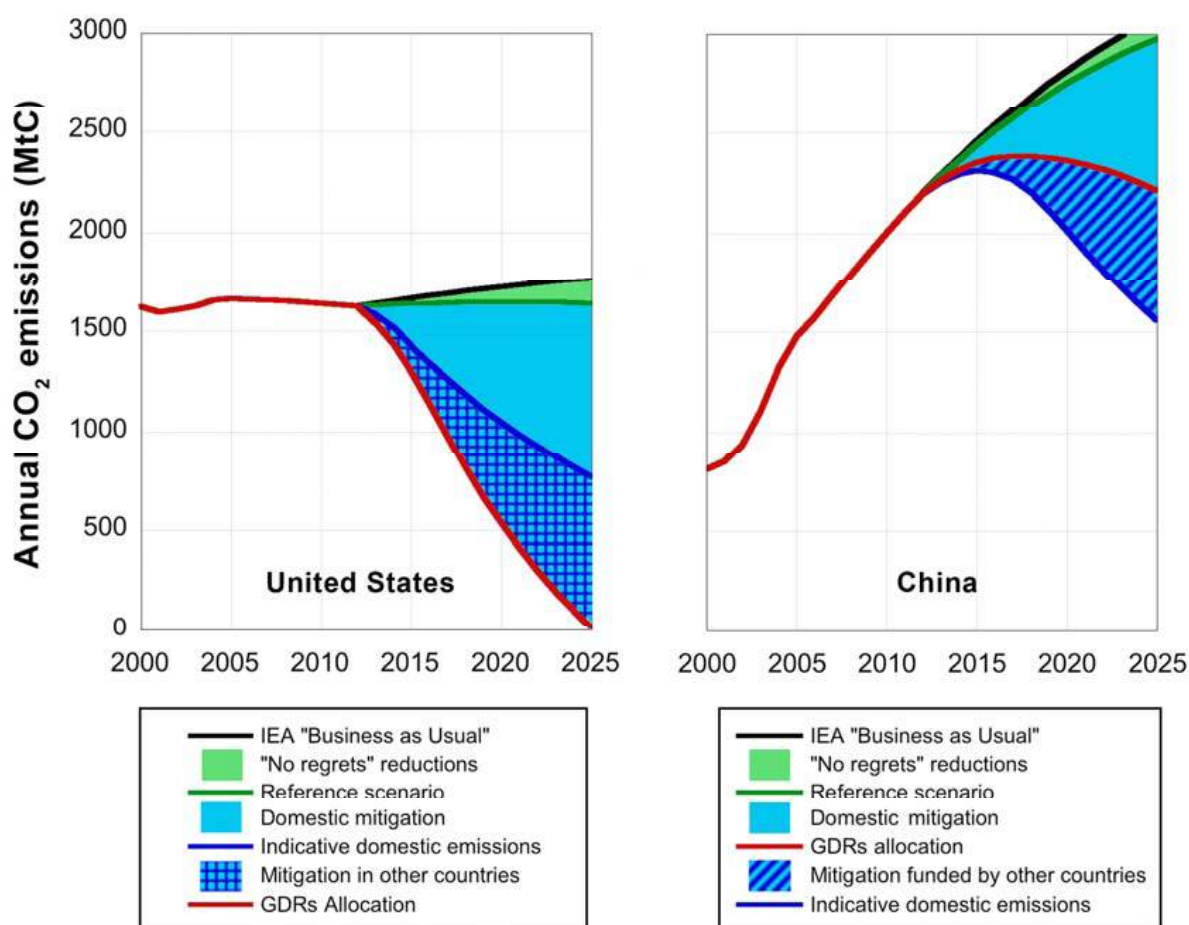
Rozdělení globálního požadavku zmírňování tímto způsobem přináší některé překvapivé výsledky. Jednou věcí je, že ukazují s překvapující zřejmostí, že velký závazek spolupráce Sever-Jih – zahrnující přesun financí a postoupení technologií – je nevyhnutelnou součástí jakékoli funkční architektury na stabilizaci klimatu. Je to proto, že národní mitigační závazky zemí Severu s vysokým RCI dalece přesahují snižování emisí, kterého mohou případně dosáhnout doma. V roce 2030 jejich závazky zmírňování typicky přesáhnou jejich celkové referenční domácí emise! Jinými slovy, bohatší a více emitující země by dostaly „záporné přiděly“, které jsou nezbytné, aby se otevřel dostatečný „vzdušný prostor“ pro rozvojový svět. [7]

A tak (viz následující obrázek) emise USA budou podle referenční projekce v roce 2025 okolo 1640 miliónů tun uhlíku, a přitom v tom samé roce jejich celkové závazky snižování emisí by byly 1620 megatun. Z toho plyne 99% cíl snižování, který nelze celý realizovat doma. Zbytek zmírňování musejí USA provést v jiných zemích způsoby, které jsou „podporovány a umožňovány technologií, financováním a zvyšováním schopnosti měřitelným, hlásitelným a ověřitelným způsobem.“ [8]

Tato situace odráží charakter národních závazků a zřejmou pravdu skleníkového světa: že dokonce pokud bohaté země sníží své domácí emise na nulu nebo úroveň blízké nule, musejí ještě umožnit velké snižování emisí jinde – v zemích, které postrádají schopnost (a odpovědnost) snižovat emise

dost rychle a v dostatečné míře, alespoň bez významné pomoci od ostatních. Jinými slovy to znamená, že velká část zmírňování, které se odehraje v jižních zemích, musí být umožněna Severem.

Zde ukazujeme domácí snižování emisí USA, které ač nesmírně ambiciózní (podíl USA na společné rychle klesající trajektorii pro státy Dodatku 1 na prvním obrázku), stále naplňuje pouze asi polovinu celkového závazku Spojených států. Zbytek, snížení o zhruba 750 Mt uhlíku v roce 2025, musí být proveden v jiných zemích. Naproti tomu Čína, se závazkem snížení asi o 900 Mt v roce 2025, by byla schopna je všechny provést doma, dokonce přesto, že by další veliký rozsah snížení na území Číny, v tomto indikativním výpočtu okolo 600 Mt v roce 2025, byl umožněn a podpořen jinými státy s vysokým RCI.

Závazky USA (vlevo) a Číny (vpravo). „No-regrets“ snížení je zobrazeno zeleně, indikativní domácí snížení světle modře. Dodatečný, v zahraničí prováděný závazek USA ke snížení je zobrazen tmavě modrým mřížováním (levý panel). Naopak zmírňování vykonávané v Číně, ale financované jinými zeměmi je zobrazeno tmavě modrým šrafováním (pravý panel).

Tudíž domácí závazky jsou v rozvojových zemích spojeny s (obvykle většími) mezinárodními závazky ostatních zemí zajistit, aby se rozvoj mohl ubírat bezuhlíkovou cestou.

Směrem k politickému realismu

Je snazší s principy souhlasit, než je uplatňovat v praxi, přičemž principy Rámcové úmluvy „společné, i když rozdílné odpovědnosti a odpovídající schopnosti“ nejsou výjimkou. Kromě toho, uplatňování je svázáno s obzvláštní obtížností, když, jak ukazuje analýza Greenhouse Development

Rights, požaduje od mocných zemí přijmout veliké závazky zahrnující i velké přesuny financí a postoupení technologií jiným státům.

Je nicméně čas být upřímný. Velikost mezinárodních přesunů vyplývajících z analýzy GDRs obecně není ani tak důsledkem její architektury sdílení nákladů, jako spíše naléhavostí přechodu na trajektorii „nejvýše o 2 °C“, který se přístup GDRs snaží pomoci posunout vpřed. Pokud bychom provedli stejnou analýzu s daleko volnějším limitem pro oteplení, výsledky by nás zdaleka tolik nelekaly. Jinými slovy řečeno, velikost technologických a finančních přesunů vyplývajících z analýzy GDRs je z největší části důsledkem minulých odkladů, desítek let výmluv, které nyní musí rozhodně skončit.

Kromě toho Bali zřetelně odhalilo neutuchající trvání Jihu na propojení mezinárodních finančních a technologických přesunů s „národně přiměřenými zmírňujícími akcemi ze strany rozvojových zemí,“ které jsou nyní tak kriticky a zjevně nezbytné. Není jednoduše nadále možné zodpovědně odmítat toto propojení, dokonce ani v USA, kde otevřené debaty o mezinárodních povinnostech Ameriky jsou běžně považovány za nemalé ohrožení toho, aby nějaká nezbytně potřebná domácí akce vůbec nastala. V této souvislosti by přístup GDRs mohl být vlastně docela prospěšný, protože zdůrazňuje potřebu systému, ve kterém to není „Sever,“ ale spíše zámožné a spotřebitelské třídy, jež nesou náklady na transformaci nutnou vzhledem ke změně klimatu.

Tato změna pohledu není jenom etická. Neboť zatímco závazky spotřebitelských tříd Jihu jsou jistě vhodné z důvodů základní spravedlnosti, zdejší politiky jsou ještě naléhavější. Řečeno bez obalu, je krajně nepravděpodobné, že pracovní konsensus potřebný na Severu, konsensus platit svůj „spravedlivý podíl“ na celosvětových nákladech na zmírňování a přizpůsobení, by se vůbec mohl objevit, pokud by své „spravedlivé podíly“ neplatily také bohaté menšiny v Indii a Číně a jiných rozvojových zemích. Rámec GDRs je především snahou transparentně upřesnit, jaké by tyto „spravedlivé podíly“ byly, a učinit tak způsobem, který uznává a respektuje smysluplné právo na rozvoj.

Stále se lze důvodně ptát, jestli takovýto přístup, který míchá klimatický problém s problémem rozvoje, čímž činí situaci ještě více zdrcující, je vůbec politicky realistický. Naši odpovědi je, že položíme jinou otázku – bereme již klimatickou krizi, jíž čelíme, vážně? Neboť vnější meze dnešního realismu jsou stále příliš opatrné oproti vnitřním hranicím vědecké nezbytnosti, jak již poznamenali jiní před námi. Mimo to požadavky politického realismu jsou samy o sobě dost vratké; historie ukazuje, a to stále znovu, že se mohou měnit s pozoruhodnou rychlostí. A s tím, jak na nás budou doléhat dopady našeho destabilizovaného klimatu, je pravděpodobné, že se tak měnit budou..

Rozhodujícím faktorem je to, že bez bezprecedentní míry celosvětové spolupráce se záchranná „cesta ke 2 °C“ nebo cokoliv jí podobného rychle stane nedosažitelnou. Změna klimatu je hrozba – asi první taková v historii lidstva – která vyžaduje spolupráci, a to i napříč rozdělení bohatí-chudí. Tentokrát jsou všechny limity „civilizace v enklávě“ až moc viditelné. Neexistuje řešení pro hrstku lidí. Vyhlídky bohatých závisí na smysluplném stupni solidarity s chudými, což si oni stále více uvědomují.

Avšak ne dost včas. Neboť klimatická vyjednávání nebudou úspěšná, pokud nezajistí práva miliard lidí, daleko od konferenčních sálů: neviditelných chudých na planetě dnes, stejně jako nenarozených dětí budoucnosti. Což ve skutečnosti činí náš úkol jasným. Musíme zajistit naši společnou budoucnost tím, že uznáme stěžejní podmínku úspěchu: Sever se musí zasnoubit s Jihem způsobem, který výslovně upřednostní rozdíl v rozvoji mezi bohatými a chudými. Alternativou, pokud to můžeme říci nepokrytě, je slabý režim s malou šancí na zabránění katastrofální změně klimatu.

Autoři dále chtějí poděkovat, kromě institucím uvedených na titulní straně, za finanční pomoc i Nadaci Town Creek, Norské Church Aid a Nizozemské Interchurch Organization for Development Cooperation.

(Český překlad Jiří Došek a Jan Hollan, květen 2009)

Literatura

1 Lenton, T. M., Held H., Kriegler, E., et al (2008): "[Tipping Elements in the Earth's climate system,](#)" [Proceedings of the National Academy of Sciences](#). 105 (6): 1786-1793. Cambridge. [1]

2 Viz Meinshausen (2006) (str. 265-280 knihy [Avoiding Dangerous Climate Change](#)) nebo [Baer and Mastrandera \(2006\)](#). Pro nejnovější důkazy o tom, že koncentrace musí klesnout dokonce pod 350 ppm CO₂, viz [Hansen \(2008\)](#). [2]

3 Pro podrobnosti viz Paul Baer and Mike Mastrandrea, *High Stakes: Designing emissions pathways to reduce the risk of dangerous climate change*. London, 2006: Institute for Public Policy Research. <http://www.ippr.org>. [3]

4 Pritchett, L. "Who is Not Poor? Proposing A Higher International Standard for Poverty", The Center for Global Development (www.cgdev.org/content/publications/detail/2758) a Pritchett, L. (2006), "[Who is Not Poor? Dreaming of a World Truly Free of Poverty](#)", *The World Bank Research Observer*, Vol. 21, No. 1, pp. 1-23, Spring. Pritchett vyvodil, že použití této hranice „je ospravedlnitelné, více v souladu s mezinárodní spravedlivostí a je lepším základem pro organizační misi Světové banky na omezení chudoby“ a že „Pokud by hranice chudoby byla stanovena jako úroveň příjmů, při které lidé obvykle dosáhnou přijatelného stupně hodnot ukazatelů Rozvojových cílů tisíciletí (jako je všeobecné dokončení prvního stupně školní docházky), byla by stanovena na zhruba 16 dolarů denně.“ [4]

5 Naše projekce pro roky 2020 a 2030 jsou založeny referenčních projekcích World Energy Outlook z roku 2007 od Mezinárodní energetické agentury. [5]

6 Referenční trajektorie je v podstatě trajektorie „business-as-usual,“ zahrnující některé možnosti typu „no-regret“. [6]

7 Mimochodem, záporné přiděly tohoto typu nemohou nikdy vzniknout z trajektorií typu „Contraction and Convergence,“ podle nichž jsou vysoce emitující země pouze povinny přejít od svých vysokých předchozích přidělů níže směrem ke globálnímu průměru na osobu. Mělo by se říci, že Greenhouse Development Rights se vyvinuly z „Contraction and Convergence,“ nejznámějšího přístupu založeného na právech na osobu. (*Porovnání obou přístupů s dalšími viz práci [Distribution of emission allowances under the GDRs approach z října 2008, pozn. překl.](#)*) [7]

8 [The Bali Action Plan](#), Decision 1/CP.13 para 1(b)ii. [8]